

v Bratislave proste neexistovala a neexistuje a je bez významu, či tento exekút mal proti žalovanému štátu pohľadávku a jaké opatrenie dotyčne nej učinil skutočný poukazujúci úrad, ministerstvo verejných prác v Prahe, o zabavení nielen riadnym spôsobom, ale vôbec neuvedomené.

Napadnuté rozhodnutie je tedy z uvedených dôvodov správne a bolo treba bezzákladnú dovoláciu žiadosť zamietnuť.

Čís. 17159.

I. Možno požadovať vrátenie sumy složenej na zaistenie záväzku: vyrovnat' pohľadávku podliehajúcu súpisu podľa vl. nar. č. 224/1924 Sb. z. a n., prevzatého proti zákazu § 9 cit. vl. nar.*)

II. Úroky, platené na pohľadávku podliehajúcu súpisu podľa vl. nar. č. 224/1924 Sb. z. a n. pred účinnosťou cit. vlád. nariadenia (1. XI. 1924), možno späťpožadovať, ak boli platené s výhradou vzťahujúcou sa na budúcu medzištátnu úpravu.

(Rozh. z 20. októbra 1938, Rv III 133/38.)

Ladislav G. a jeho manželka vypožičali si v r. 1914 od N. banky 60.000 K. Dňa 26. februára 1919 mali dlžníci svoje bydlisko v Budapešti, sídlo N. banky bolo v tom čase v dôsledku štátneho prevratu na území Slovenska. Dlžníci dali N. banke v r. 1922 resp. 1923 prolongačné zmenky znějúce na Kč a zaviazali sa — podľa ich tvrdenia s výhradou inej medzištátnej úpravy —, že jej budú platiť od pôžičkovej sumy úroky a zaplatili jej takto na dobu od 26. februára 1919 do 15. apríla 1924 spolu 31.259.20 Kč. N. banka uplatnila proti nim v r. 1927 prolongačné zmenky. Dňa 28. septembra 1927 došlo k mimosúdному pokonaniu, že spor bude spočívať, lebo zmenkami krytá pohľadávka patrí do medzištátneho clearingu, a dlžníci zaviazali sa N. banke, že dostane na svoju pohľadávku v každom prípade 35%, a to v Kč, a na jej zaistenie složili u nej na vkladnú knižku 21.000 Kč. Vkladná knižka bola vinkulovaná tak, že N. banka povinná je vydať Ladislavovi G. a manž. proti zrušeniu vkladnej knižky sumu, ktorú títo povinní budú zaplatiť maďarskému zúčtovaciemu miestu a zbytok smie si ponechať. Vkladná knižka bola odovzdaná do úschovy spoločnej mandatárke strán. Vklad 21.000 Kč u N. banky mal byť podľa pokonania bezúročný. V dôsledku medzištátnej úmluvy z 26. mája 1928 (č. 55/1930 Sb. z. a n.) dlžníci vyplatili túto pohľadávku maďarskému zúčtovaciemu miestu. Žalobou, o ktorú ide, domáhali sa Ladislav G. a jeho manželka, aby N. banka (I. žalovaná strana) zaviazaná bola zaplatiť im 21.000 Kč s 5% úrokmi od 28. septembra 1937, alebo vydať im dotyčnú vkladnú knižku a zaplatiť im tieto úroky, a aby mandatárka strán (II. žalovaná strana)

*) Porov.: Úr. sb. č. 519, 3285.

zaviazaná bola vydať im vkladnú knižku; ďalej aby N. banka zaviazaná bola zaplatiť im 31.258.20 Kč s 5% úrokami od 15. apríla 1924. S ú d p r v e j s t o l i c e žalobe čiastočne vyhovel rozsudkovým výrokom, že I. žalovaná banka povinná je učiniť opatrenie, aby vkladná knižka na 21.000 Kč bola žalobníkom do 15 dní vydaná, v opačnom prípade povinná je do 15 dní pod exekúciou zaplatiť im 21.000 Kč proti ponechaniu si vkladnej knižky; inak žalobu proti I. žalovanej banke čo do zvyšku zamietol a proti II. žalovanej ju vôbec zamietol. O d v o l a c í s ú d rozsudek súdu prvej stolice zmenil, vyriekol, že I. žalovaná povinná je zaplatiť žalobníkom 21.000 Kč, v ktorom prípade oprávnená je požadovať od II. žalovanej strany, aby jej táto vydala u seba uloženú vkladnú knižku, alebo že II. žalovaná strana povinná je vydať túto vkladnú knižku žalobníkom a I. žalovaná banka je povinná toto trpeť — v oboch prípadoch je ešte I. žalovaná banka povinná zaplatiť žalobníkom od 21.000 Kč 5% úroky, počítané odo dňa 28. septembra 1927 až do dňa skutočného zaplatenia istiny 21.000 Kč, všetko do 15 dní pod exekúciou. Tú časť rozsudku súdu prvej stolice, v ktorej bola žaloba o zaplatenie 31.258.20 Kč s 5% úrokami od 15. apríla 1924 zamietnutá, odvolací súd potvrdil. D ô v o d y: V pokonaní uzavrenom dňa 28. septembra 1927 obsiahnuté sú dva právne úkony. Podľa prvého z nich, ktorý bol hlavným právnym úkonom, žalobníci sa zaviazali, že I. žalovaná banka na svoju pohľadávku patriacu do clearingu dostane najmenej 35%, t. j. 21.000 Kč. Toto hlavné ujednanie odporuje §.9 vl. nar. č. 224/1924 Sb. z. a n. a v ňom obsiahnutý záväzok by nebola I. žalovaná banka oprávnená v prvom radě žalovaná uplatňovať, tým menej, lebo I. žalobník ako hlavný úradník veľkého peňažného ústavu a I. žalovaná banka, ako finančnými odborníkmi zastúpená právna osoba veľmi dobre vedeli v čase uzavrenia dohody, že ich ujednanie znamená priame porušenie zákonného zákazu, a aj keby boli žalobníci uvedený hlavný záväzok splnili, v dôsledku bilaterálnej turpis causae nemali by nároku na vrátenie plnenia. V spomenutom pokonaní obsiahnutý je však aj vedľajší právny úkon, totiž že žalobníci na zaistenie spomenutého hlavného záväzku složili u I. žalovanej banky 21.000 Kč na vkladnú knižku, ktorá podľa dohody bola potom deponovaná u II. žalovanej strany. Tento vedľajší právny úkon ako slúžiaci na zaistenie protizákonného hlavného úkonu, je tiež neplatný, z neho ani pre žalobníkov žiadne povinnosti ani pre I. žalovanú banku žiadne práva nevznikajú a žalobníci oprávnení sú daných 21.000 Kč resp. vkladnú knižku, ako je to vo výroku rozsudku uvedené, späťpožadovať, lebo tie predmety sú v držbe u žalovaných bez právneho dôvodu (Úr. sb. č. 3285). Zásada uvedenia v predošlý stav však vyžaduje, aby I. žalovaná banka vrátila žalobníkom nielen hlavný predmet, ale aby im nahradila aj úroky, lebo ináč by sa v dôsledku užívania sumy 21.000 Kč od 28. septembra 1927 na úkor žalobníkov neoprávnene obohatila. Preto bolo treba žalobe aj dotyčne úrokov vyhovieť, a to tým viac, lebo pokonanie uzavrené dňa 28. septembra 1927 je celkom neplatné, teda aj v tej čiastke, podľa

ktorej vklad na vkladnej knižke bol úrokov prostý. Ďalšiu sumu 31.258.20 Kč požadujú žalobníci na tom základe, že sú to úroky, ktoré od pôžičkovej sumy zaplatili I. žalovanej banke na dobu od 26. februára 1919 do 15. apríla 1924. Platba stala sa teda ešte pred účinnosťou vlád. nar. č. 224/1924 Sb. z. a n. (pred 1. novembrom 1924) a povinnosťou žalobníkov bolo uviesť to podľa § 2 cit. vl. nar. v prihláške, aby o nej príslušné zúčtovacie miesto s konečnou platnosťou rozhodlo, tak že aj z nedostatku vecnej príslušnosti musel odvolací súd túto čiastku žaloby zamietnuť, resp. aj v tomto smere rozsudok súdu prvej stolice potvrdiť. II. žalovaná strana svoju depozitársku a edičnú povinnosť za odvolacieho pokračovania výslovne uznala, ktorá povinnosť je so záväzkom I. žalovanej banky úzko spätá a vyžaduje jednotné rozhodnutie. Preto bolo treba aj žalobe proti tejto žalovanej vyhovieť.

Najvyšší súd na dovolaciu žiadosť I. žalovanej strany rozsudok odvolacieho súdu v časti, prisudzujúcej žalobníkom 5% úroky od istiny 21.000 Kč od 28. septembra 1927 do dňa zaplatenia zmenil a túto časť žaloby zamietol. Dotyčne vkladu resp. hotovosti 21.000 Kč alternatívne určenie záväzku pominul a upravil rozsudkový výrok takto: II. žalovaná strana povinná je žalobníkom vydať vkladnú knižku, vystavenú na sumu 21.000 Kč do 15 dní pod exekúciou, čo je I. žalovaná povinná trpeť a proti predloženiu tejto vkladnej knižky žalobníkom zaplatiť pod exekúciou 21.000 Kč podľa opatrenia Stáleho výboru zo dňa 26. septembra 1938 čís. 204/1938 Sb. z. a n. resp. pozdějších predpisov, vydaných dotyčne obmedzenia výplát z vkladov.

Na dovolaciu žiadosť žalobníkov rozsudok odvolacieho súdu v časti, zamietajúcej nárok na zaplatenie 31.258 Kč 20 h s úrokmi, rozviazal a odvolaciemu súdu vložil ďalšie pojednávanie a nové rozhodnutie.

Inak dovolacie žiadosti žalovaných strán zamietol.

D ô v o d y:

1. K námietke I. žalovanej strany, že jej pohľadávka proti žalobníkom nemohla byť kvalifikovaná za tak zv. clearingovú pohľadávku v smysle vl. nar. čís. 224/1924 Sb. z. a n., treba len to doložiť, že po účinnosti úmluvy, vyhlásenej pod čís. 55/1930, resp. zák. čís. 51/1930 Sb. z. a n., otázku túto riešiť oprávnené je výlučne zúčtovacie miesto dlžníkovo, pokiaľ nebolo zistené súhlasným rozhodnutím oboch zúčtovacích miest, že pohľadávka nepatrí do clearingového vyrovnania.

Ak bol podaný rozklad ktorejkoľvek zo zúčastnených strán proti platebnému príkazu zúčtovacieho miesta, rozhodne o ňom rozhodčia komisia a ak nebolo rozhodnutie o spornej otázke jednohlasné, rozhodčí súd (čl. 13 úmluvy čís. 55/1930 Sb. z. a n.).

Pretože nebolo sporné, že v tomto prípade rozhodčí komisia potvrdila platebný príkaz príslušného zúčtovacieho miesta, ktorým dlžníci boli zaviazaní zaplatiť dlh po výšku 1.421.10 zl. Pengö a nebolo ani

tvrdené, že vo veci mal ďalej pokračovať rozhodčí súd, treba pokladať spomenutý platebný príkaz za pravoplatný.

Tým bolo aj pravoplatne vyriešené, že pohľadávka 60.000 rak.-uh. korún patrí do clearingu a má sa vyrovnávať podľa cit. úmluvy, aj keď žalobníci odovzdali po dni 26. februára 1919 za starú, na rak. uh. koruny znejúcu zmenku, nové zmenky, znejúce na Kč a tieto prolongovali a aj úroky v Kč platili.

Toto stanovisko nemôže už byť preskúmané riadnym súdom tým menej, že 4. odst. čl. 13 poskytol i I. žalovanej strane možnosť, aby svoje odchylné stanovisko uplatnila v predchodzom pokračovaní.

2. Ujednanie z 28. septembra 1927, pokiaľ ním bola medzi stranami ešte pred rozhodnutím príslušného úradu vyrovnaná pohľadávka bez ohľadu na to, ako bude vec týmto vyriešená, je podľa jasného ustanovenia 1. a 2. odst. § 9 vlád. nar. č. 224/1924 Sb. z. a n. n e p l a t n é.

Strany nemôžu sa odvolávať na to, že otázka, či pohľadávka patrí do clearingu, bola medzi nimi sporná a že nebolo vtedy ani známo, ako bude vec riešená medzištátnou úmluvou, lebo však čsl. veriteľ mal prihlásiť aj takú pohľadávkú, o ktorej bolo p o c h y b n é, či je súpisom povinná (4. odst. § 5 vl. nar. č. 224/1924 Sb. z. a n.), a ponechať podľa § 7 cit. nar. československému zúčtovaciemu úradu, aby rozhodol, či pohľadávka podlieha súpisu. Maďarský dlžník mal postupovať podľa rovnakých predpisov §§ 1, posl. odst., 5, 6 a 8 príl. A., pripojenej k zápisu č. 223/1924 Sb. z. a n. I jemu bolo s účinnosťou tohoto nariadenia zakázané vyrovnávať — či celkom, či čiastočne — záväzky podrobené prihláške.

3. Hoci aj stanovisko odvolacieho súdu, že žalobníci nemali by nárok na vrátenie p l n e n i a, učeného proti predpisom vl. nar. č. 224/1924 Sb. z. a n. odporuje rozhodnutiu Úr. sb. č. 519, prečo obстоjí jeho ďalšie stanovisko, oprené o rozhodnutie Úr. sb. č. 3285, že žalobníci môžu požadovať to, čo dali len na zaistenie neplatného záväzku, aj keby to bolo v rozpore s dobrými mravmi. Podľa toho majú žalobníci nárok na vrátenie istoty. Tou je vkladná knižka na 21.000 Kč složená u II. žalovanej strany.

Len po vydaní tejto vkladnej knižky, ktorá slúži nevyhnutne ako legitimácia pre vybranie vkladu, složeného u I. žalovanej strany, môžu žalobníci zakročiť o zaplatenie 21.000 Kč v hotovosti. Bez predloženia vkladnej knižky I. žalovaná strana nemusí vklad vydať.

Preto je alternatívny žalobný petit a tiež podľa toho osnovaný rozsudkový výrok odvolacieho súdu vadný a bolo treba o tom rozhodnúť podľa výroku tohoto rozsudku.

4. Pokiaľ ide o otázku, či majú žalobníci nárok na zaplatenie 5% zákonných úrokov od 28. septembra 1927 z vkladu 21.000 Kč, treba určiť, že ujednanie o bezúročnosti vkladu, složeného za istotu, nie je v nevyhnutnej spojitosti s ujednaním, ako sa má clearingová pohľadávka vyrovnávať, a preto môže právom obstať ako samostatná platná

úmluva. Preto bolo treba zmenením rozsudku odvolacieho súdu túto časť žaloby zamietnuť ako neopodstatnenú. Potiaľ bolo vyhovené dovolacej žiadosti I. žalovanej strany.

5. Dovolanie žalobníkov čo do neprisúdenia nároku na vrátenie 31.258 Kč 20 h zaplatených úrokov z doby pred 1. novembrom 1924, je čiastočne oprávnené.

Podľa čl. 8 úmluvy čí. 55/1930 Sb. z. a n. len tie dlhy a pohľadávky, ktoré boli bez výhrady so súhlasom oboch zúčastnených strán vyrovnané pred 1. novembrom 1924, treba pokladať za právoplatne splnené. To platí tiež o úrokoch dotyčnej pohľadávky.

Avšak žalobníci tvrdili, že už v r. 1922 sa dohodli s I. žalovanou stranou, že aj platenie sporných úrokov stalo sa s výslovnou výhradou, vzťahujúcou sa na budúcu medzištátnu úpravu, čo bolo tiež písomne vyhradené výmenou listov strán z 22. marca 1923 a 22. marca 1923. Z týchto listov len druhý je pri spisoch, kým prvý predložený nebol, hoci môže byť dôležitý pre výklad odpovedí II. žalovanej strany z 28. marca 1923.

Mimo toho žalobníci navrhovali o tom aj dôkazy svedkami.

Keby tomu bolo tak, nemohol by odvolací súd zamietnuť kondikčnú žalobu na vrátenie úrokov platených len s výhradou, lebo však úprava tohoto záväzku podľa 5. bodu ujednania z 28. septembra 1927, ktorým sa I. žalobník zriekol spätipožadovania súm zaplatených takto na úroky, by tiež odporovala zákazu 1. odst. § 9 vlád. nar. čí. 224/1924 Sb. z. a n. Preto nemá ani toto ujednanie právneho účinku.

Mylné je dôvodenie odvolacieho súdu, že o spornom kondikčnom nároku mal rozhodnúť maďarský zúčtovací úrad, keď z úmluvy čí. 55/1930 Sb. z. a n. nič takého nemožno vyvodiť, nehľadiac na to, že z toho dôvodu by bolo možno spor len pre prekážku § 180 č. 1 Osp. zastaviť.

Vyhotovenia rozhodnutia maďarského zúčtovacieho úradu, pokiaľ ho žalujúca strana k dovolaniu predložila na dôkaz toho, že sama I. žalovaná v dotyčnom pokračovaní uznala, že platenie úrokov stalo sa s výhradou, nemohol si dovolací súd podľa § 535 Osp. všimnúť.

Keď odvolací súd v dôsledku svojho nesprávneho stanoviska spomenuté — pre spor dôležité — dôkazy pominul, bolo treba rozsudok odvolacieho súdu v dotyčnej časti rozviazať podľa § 543 Osp.

K tomu sa dodáva, že aj výška spätipožadovaných úrokov je dosiaľ sporná, čo má význam v prípade, ak by nárok na vrátenie úrokov bol aspoň v zásade priznaný.

6. Dovoláciu žiadosť II. žalovanej strany bolo treba čiastočne zamietnuť, lebo Najvyšší súd nespoznal v pomere k tejto žalovanej zákonného dôvodu, aby rozsudok odvolacieho súdu bol rozviazaný alebo zbavený účinnosti.